

A központi szervezésű helyreállítás és újjáépítés logikai keretmátrixa és funkcióstruktúrája

Logical framework matrix and function structure of centrally organized recovery and reconstruction

Dr. Ambrusz József
Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar,
Katasztrófavédelmi Intézet
Katasztrófavédelmi Műveleti Tanszék
tanszékvezető, egyetemi docens
Email: ambrusz.jozsef@uni-nke.hu
ORCID: 0000-0001-8062-091X

Bevezetés

Az elmúlt huszonöt évben hazánkban folyamatosan ismétlődő természeti csapások következtében több tízezer család otthona semmisült meg, vagy károsodott. A lakhatás elemi feltételeinek megteremtése gyakran meghaladta a károsultak és a helyi közösségek lehetőségeit. Magyarország kormányai a legnagyobb, legkiterjedtebb természet okozta károkat követően gyakran nyújtottak eseti, diszkrépcionális döntést az önkormányzatoknak, a kárt szenvedett helyi lakosok támogatása érdekében. A vizsgált több mint két évtizedes periódusban alapvetően három típusú helyreállítási, újjáépítési módszer került alkalmazásra. Az alkalmazott humán-, gazdasági-, műszaki megoldások tekintetében egyrészt központi szervezésben történtek építés kivitelezési tevékenységek, másrészt az önkormányzatok támogatásában, illetve az önkormányzatok útján történt támogatások alapján. Kutatásaim indítékát az a meglátás adta, hogy a magyarországi központi helyreállítás folyamatai strukturált, sajátos és egyedülálló folyamatként foghatóak fel fejlettségükben és módszerükben.

Introduction

In the past twenty-five years, the homes of tens of thousands of families have been destroyed or damaged in our country as a result of constantly recurring natural disasters. Creating the basic conditions for housing often exceeded the possibilities of the victims and the local communities. After the largest and most extensive natural disasters, Hungarian governments often made discretionary decisions for local governments and supported local residents who suffered damage. In the examined period of more than two decades, basically three types of restoration and reconstruction methods were used. In terms of the applied human, economic and technical solutions, the construction activity was realized centrally, on the one hand, with local government support, with support provided through local governments. My research was motivated by the insight that the central recovery processes in Hungary can be interpreted as a structured, specific and unique process in terms of their development and method.

Kulcsszavak: katasztrófa, katasztrófa helyreállítás, kompenzáció, lakóingatlan
Keywords: disaster, post-disaster recovery, compensation, residential property

A katasztrófákat követő helyreállítások irányítási feladatainak vizsgálata

A magyarországi katasztrófákat követő helyreállítás folyamatai tulajdoni viszonyokhoz kötött. A kárenyhítés elsősorban az objektív, tehát számszerűsíthető károkat veszi alapul. További kikötések és feltételek az egyes káresemények során differenciáltan kerülnek meghatározásra.

Természeti vagy egyéb módon kialakuló veszélyeztető hatások okozta károk helyreállításának alapvető célja a mindennapi élet normalizálása, legalább a katasztrófa bekövetkezése előtti állapotok elérése. Önkormányzati tulajdonú építményekben bekövetkezett károk helyreállításának célja az önkormányzatiság alapelvéből következik, a kötelező önkormányzati feladatok újra ellátására való képesség elérése. A magántulajdonú lakóingatlanokban bekövetkezett károk helyreállításának célja az arra rászoruló, károsult személyek elemi lakhatási feltételeinek biztosítása.

A katasztrófavédelem megszervezése és irányítása körében szervezi meg a Kormány a katasztrófák következményeinek felszámolására való felkészülés, a megelőzés, a végrehajtás és a helyreállítás feladatainak tárcák közötti koordinációját. A tényleges helyreállítás irányításának modellje eltérő lehet a kormányzati koordinációban. Az irányítás megválasztása alapvetően függhet az élet- és vagyonbiztonságban keletkezett kártól és annak mértékétől, a bekövetkezett káresemény típusától, annak hatáserősségétől, a károsodott terület nagyságától, az érintett károsultak számától, a rendelkezésre álló és igénybe vehető erők és eszközök arányától. Függhet továbbá attól, hogy a helyreállítás érdekében kormányzati intézkedés vált-e szükségessé.[1]

A Kormány esetleg határozza meg a központi költségvetésből történő helyreállítást és az újjáépítést, illetve a katasztrófa károsító hatása által érintett területen a károk enyhítését. Nem természeti katasztrófa esetén annak okozójától, illetve előidézőjétől az állam a védekezés és a helyreállítás költségeinek megtérítését a polgári jog általános szabályai szerint követelheti meg.

A hatáskörébe tartozó jelentős, több miniszter feladatkörét érintő feladatok összehangolt megoldásának irányítására a Kormány kormánybizottságot hozhat létre, amelynek tagjai a feladatkörükben érintett miniszterek. A kormánybizottságot létrehozó normatív kormányhatározat jelöli ki a kormánybizottság ülésére állandó jelleggel meghívott személyek körét, valamint a bizottsági tagok helyettesítésére jogosult tisztségviselőket és az állandó meghívottak helyettesítésére jogosult személyeket. Ez a koordinációs perspektíva hivatott a magyarországi helyreállítás kezelésére is, ugyanis az az átfogó központi koordinációt erősíteni szándékozó katasztrófák elleni védekezési feladatok meghatározó elemének tekinthető. A kormányzati koordináció lényegét tekintve annak megerősítése, a vertikális és horizontális fragmentáció csökkentése áll. A kormányzati koordinációs szerv helyreállítással kapcsolatos elsődleges feladata, hogy javaslatot tegyen a felmerült védekezési és helyreállítási pénzeszközök felhasználására, továbbá, hogy összehangolja a helyreállítással kapcsolatos feladatok végrehajtását, így a kárfelmérést, a kormányzati pénzeszközök, valamint segélyek felhasználását.

A Kormány a feladatkörébe tartozó - miniszter vagy kormányzati főhivatal hatáskörébe nem utalt - vagy kiemelt fontosságú feladat ellátására, normatív határozatával kormánybiztost nevezhet ki.

A Kormány a tárcák közötti helyreállítás koordinációját Helyreállítási és Újjáépítési Tárcaközi Bizottság (HUTB) létrehozásával is biztosíthatja. Erre vonatkozóan több alkalommal döntött kormányhatározatban 1999 évtől. A HUTB mint strukturált szervezet működésének lényege, hogy a hierarchikus szervezetek között folyó koordináció (kapcsolattartás, egyeztetés), vertikális úton valósuljon meg. A HUTB vezetője minden esetben kormánybiztos, munkáját titkárság segítette. A HUTB fő feladata, hogy a helyreállításra vonatkozó döntéseket követően megszervezze annak végrehajtását, javaslatot tegyen a szükséges pénzeszközök felhasználására és ellenőrzésére. A HUTB koordinálja a katasztrófa által érintett területeken élők ellátását, a bekövetkezett károk felmérésébe bevonja a szakértőket és ellenőrzi a feladatok végrehajtását.

Javaslatot tehet a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (KKB) elnökének a károk megtérítésére, enyhítésére vonatkozóan. Az újjáépítési és helyreállítási munkálatokba bevonhatja a karitatív, a társadalmi és a gazdálkodó szervezeteket, továbbá az állampolgárokat is. Segíti és ellenőrzi többek között az önkormányzatok helyreállítási és újjáépítési munkáját. Kezdeményezi az építési hatóságoknál az építési engedélyek soron kívüli kiadását, illetve a településrendezési tervek szükséges módosítását. Folyamatosan tájékoztatja a KKB elnökét, a közvéleményt és a károsultakat a tevékenységéről.[2]

A HUTB az általa elfogadott ügyrendje alapján működik, melyben meghatározza a bizottsági ülések összehívásának és a tanácskozásainak rendjét, továbbá rendelkezik a határozatképességről, a határozathozatal rendjéről, az elnök jogköréről a két ülés között. Fontos azonban megjegyezni, hogy mára a nemzeti ellenálló képesség fejlesztése körében is kiemelt szempont a természeti és ipari katasztrófák megelőzése, valamint a kockázatok lehető legkisebbre csökkentése, a következmények mielőbbi helyreállítása.

A 2001-es tiszai árvízét követő helyreállítás, újjáépítés megvalósulása a projektmenedzsment perspektívái

A központi szervezésben lezajlott 2001-es tiszai árvízét követő helyreállítás, újjáépítés folyamatok meghatározó jelentőségűek voltak az elemzések alapulvételéhez. Annak vizsgálata, hogy a tiszai árvízét követő helyreállítás, újjáépítés kapcsolata elvi értelemben szembeállításra kerüljön a projektmenedzsment elméleti szabályaival és szereplőivel hasonlóan nagy volumenű feladat megvalósításához felhasználhatóvá válik a jövőben. A tiszai árvízét követő helyreállítás és újjáépítés speciálisnak tekinthető a résztvevők és az elvi projektvezetők tekintetében, mégis a szervezési folyamat több hasonlóságot mutat a beruházási projekt elemeivel. A projektciklushoz (előkészítő szakasz, odaítélési szakasz, megvalósulási fázis, utóelemzési fázis) rendelt események tükrében levezethetővé válnak, de azok a konkrét projektmenedzsment szabályai szerint nem érvényesíthetőek. Ennek legfontosabb oka, hogy az időtervezés a bekövetkezett károk becslésén alapultak, a költségtervezés tekintetében pedig többletköltség keletkezett, ami a projekt szabályszerűségeire kihatással lett volna.[3]

Az akkori 1033/2001. (IV.12.) Korm. határozat alapján a helyreállítás és újjáépítés alapvetően építési szolgáltatás formájában történő természetbeni térítéssel történt. Ennek megfelelően egy kellő kapacitással és tőkeerővel rendelkező konzorcium – Közkereseti Társaság jött létre, három Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei és három országos illetékességű vállalkozás bevonásával. A Közkereseti Társaság létrehozását követően a kivitelező és a HUTB elnöke, mint megrendelő között a fővállalkozási szerződés 2001. április 17-én került megkötésre. Az alvállalkozók száma mintegy 240 volt; csúcsidejében közel tízezer dolgoztak az építkezéseken.

A táj építészeti hagyományaihoz igazodó új épületek ajánlati tervpályázatára beérkezett 170 pályaműből április 5-én a bíráló bizottság tizenhét tervet fogadott el. A tervek adaptálása három, illetve négy napos határidővel történt, míg az építési tervek engedélyezése szintén néhány napot vett igénybe. Hátráltatták azonban az engedélyek kiadását a rendezetlen tulajdoni viszonyok; a lakcím bejelentkezések elmulasztása, a tulajdonostársak eltérő nyilatkozatai, az örökösödési eljárások. A tervezés során rendező elv volt a beregi településekre jellemző építészeti motívumok megjelenése (tornác, homlokzati díszek), illetve az elsősorban mezőgazdaságra berendezkedett, falusi életvitelre alkalmas helyiségek kialakítása.

A helyreállítás és a projektmenedzsment kapcsolatának vizsgálata

A projekt a stratégiai cél megvalósításának egyik alkotóeleme. A stratégiai célt a megvalósítás érdekében le kell bontani komplex tervekre, ezeket tervekre és ezeknek a terveknek a megvalósulását szolgálja egy-egy projekt végrehajtása. A projektek lényege tehát egy kitűzött

cél megvalósítása, legyen az egy lakóház felépítése vagy egy integrált vállalati információs rendszer bevezetése.

A projekt rendszerint egy bonyolult, összetett feladat, ezért a megvalósítás különösen gondos tervezést, a tervek megvalósulásának folyamatos ellenőrzését, valamint gyors és hatékony beavatkozásokat igényel.[4]

A szakirodalomban sokféle definíció és eltérő fogalmi meghatározás szerepel a projekt vonatkozásában. Azt rögzíteni kell, hogy a "projekt" egyetlen meghatározása sem felel meg minden projekthelyzetnek.

A modern projektmenedzsment kialakulásának kezdete az 1950-es évekre tehető, ezt követően alakultak ki a kiértékelési és felülvizsgálati technikák, valamint a projektek tervezésére, ütemezésére használt módszerek. A projektek tehát olyan feladatok, amelyeket csak egyszer valósítanak meg és speciális követelményt támasztanak a szervezettel szemben. A projektmenedzsment tehát nem más, mint a projektek által megkövetelt speciális feladatokra adott válasz, olyan kategória, amely a projekt tervezéséhez és megvalósításához közvetlenül kapcsolódik.[5]

A tiszai árvízet követő helyreállítás és újjáépítés speciálisnak tekinthető a résztvevők és a projektvezetők tekintetében, ugyanis a résztvevők között volt az akkori Kormányzat, minisztériumok, közigazgatási szervek, önkormányzatok, fővállalkozók, alvállalkozók. A projektszponzor nyilvánítja sikeresnek vagy sikertelennek a projektet a megvalósítás után, valamint a forrásokkal is ő rendelkezik. A szponzor képviseli a projektet az érintettek között és segíti, irányítja a projektmenedzser munkáját.

A tiszai árvíz utáni feladatok végrehajtásában projektszponzornak a Kormányt tekinthetjük, aki döntött arról, hogy állami támogatásban részesíti az árvízkárosultakat és a helyreállítás, újjáépítés végrehajtását kezdeményezte. A Kormány 2001-ben kiadott és már említett kormányhatározatában - többek között - elrendelte, hogy az önkormányzatoknál, állami szerveknél felmerült, igazolt védekezési kiadásokat 100%-ban meg kell téríteni és létrehozta a Helyreállítási és Újjáépítési Tárcaközi Bizottságot. A Kormány a később részletezendő kormányhatározatokban a megvalósítás tulajdonságait is rögzítette, gyakorlatilag ezzel eleget téve egy projektszponzor feladatának, amely az elérendő paraméterekre, a határidőkre, a működési feltételek, források biztosítására vonatkozott.

A projektmenedzser a felelős a projekt meghatározott céljainak eléréséért, annak megfelelő megvalósulásáért. Legfontosabb feladatai a tervek előkészítése, a team összeállítása, folyamatos munkakapcsolat kialakítása a projekt aktív külső és belső résztvevőivel, a projekt szakaszok időbeli koordinációjának figyelemmel kísérésére, az ellenőrzési pontok kialakítása, a rendelkezésre álló pénzügyi források, elszámolások folyamatos figyelemmel kísérése, stb. A helyreállítás, újjáépítés során tulajdonképpen projektmenedzserként működött a HUTB, amelynek tagja volt – többek között – a tíz érintett minisztérium vezető beosztású képviselője, valamint a Bizottság elnöke a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója is.

A Bizottság feladatai között voltak a katasztrófa célelőirányzat elosztására javaslattevő a KKB elnöke részére, a felhasználás ellenőrzése, az árvíz sújtotta területen élők ellátásának koordinálása, a károsultak, a lakosság és a sajtó folyamatos tájékoztatása, a bekövetkező károk felmérésének szervezése, ellenőrzése, a nemzetközi segítségnyújtással kapcsolatos javaslatok továbbítása a KKB elnöke felé.

A HUTB intézkedett a helyreállításban résztvevő egyes szervek feladatairól, meghatározta a polgármesterek, a megyei és települési főépítészek, a kijelölt tervezők, az újjáépítési biztosok és a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság feladatait, valamint ütemtervet adott ki a kormányhatározatokban és a Fővállalkozói szerződésben foglaltak végrehajtására. A HUTB feladatai ellátása érdekében Helyreállítási és Újjáépítési Kárfelmérő Csoportokat,

munkabizottságokat (pl. Újjáépítési Koordinációs Munkabizottság, Felügyeleti Munkabizottság, Pénzügyi Munkabizottság, Társadalmi Ellenőrző Bizottság) hozott létre.

Az ügyfél/végfelhasználó ismerete elengedhetetlen, ugyanis az ő szükségletei határozzák meg, hogy pontosan mit kell a projektnek tartalmaznia. A tiszai árvízét követően a károsultak tekinthetők végfelhasználónak, mivel ők laknak a felépített, újjáépített házakban. A károsultak választották ki a típusstervek közül, hogy melyik házat szeretnék, milyen változtatásokkal, tehát az ő igényeikhez is igazodott a megvalósítás. A technikai szakemberek valamilyen speciális tudással rendelkeznek, ezért pontosan körülhatárolt, konkrét feladatokat kapnak. Az árvíz után szükség volt ilyen szakemberekre például a fizikai megvalósítási szakasz tervezési munkáinál tervezőkre, mérnökökre, a kárfelmérés során statikusokra – az ő véleményük alapján kategorizálták az újjáépítendő és a helyreállítandó épületeket, a megyei közigazgatási hivatal szakembereire a kárfelmérésnél, a szerződés-kötéseknél, az építésnél.

A belső team alatt a cégen belüli alkalmazottakat érthetjük, akik projektmenedzser közreműködésével tervezik, ellenőrzik, ösztönzik, szervezik a projektmunka egészét és annak részegységeit is. A tiszai árvízét követő helyreállítás és újjáépítés során belső csapatnak az a hat munkabizottság tekinthető, amelyeken keresztül a feladatait végezte a HUTB. A helyszíni operatív feladatellátásban jelentős szerepet kapott a Megyei Védelmi Bizottság, a Megyei HUTB, és a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság.

A munkák végrehajtását segítették a települési önkormányzatok is. A külső projekteknél természetesen résztvevőként megjelenik a külső team is, ide tartoznak a kivitelezési munkát ellátó cégek, vállalatok. A tiszai árvízét követő helyreállítást, újjáépítést a projekttypológiában a külső projektek közé sorolhatnánk, mivel külső csapat is részt vett a megvalósítási folyamatban. A kivitelezési feladatok ellátását a Bereg Újjáépítési Kkt. végezte. Megállapítható tehát, hogy a tiszai árvízét követő helyreállítás újjáépítés résztvevői megfelelnek a projektmenedzsment elméleti szabályai által rögzített szerepeknek.

A projektkialakítás alapvető követelményeinek vizsgálata

Ez a környezetelemzésnek, tervezésnek és a megvalósíthatóság tanulmányozásának ideje. Itt dől el az, hogy kivitelezhető-e az ötlet, ha igen, akkor hogyan, melyek a tervezés egyes lépései, kik, milyen határidővel felelősek ezért. Ha ezt a szakaszt nem végezték el megfelelően, akkor nagy az esélye, hogy a projekt sikertelen lesz, az elképzelések nem teljesülnek. A legfontosabb, hogy a projekt indításakor a résztvevők megértsék az üzleti igényeket, a projekt által elérendő célokat, a projekt végrehajtásának indokait, ismerjék az üzleti és szervezeti környezetet, és kellően jól mérjék fel a kezdeti kockázatokat. A projektkialakítás szakaszában, a tervezéshez nagy segítséget nyújt a logikai keretmátrix. Ezek az eszközök nem csak a tervezésnél, hanem az értékelésnél is nagy segítséget nyújtanak a projekt eredményességének, sikerességének megállapításához.

A tiszai árvízét követő helyreállítás, újjáépítés ebből a szempontból is speciálisnak tekinthető, ugyanis nem fordulhatott elő az, hogy a helyreállítást, újjáépítést nem valósítják meg, mivel az állami segítségnyújtás Kormányzati döntés volt. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nem végeztek tervező, előkészítő munkát – a kárfelmérés gyakorlatilag a projektciklus előkészítő szakaszában végrehajtott, a funkcióstruktúra felállításához szükséges feladatnak feleltethető meg.

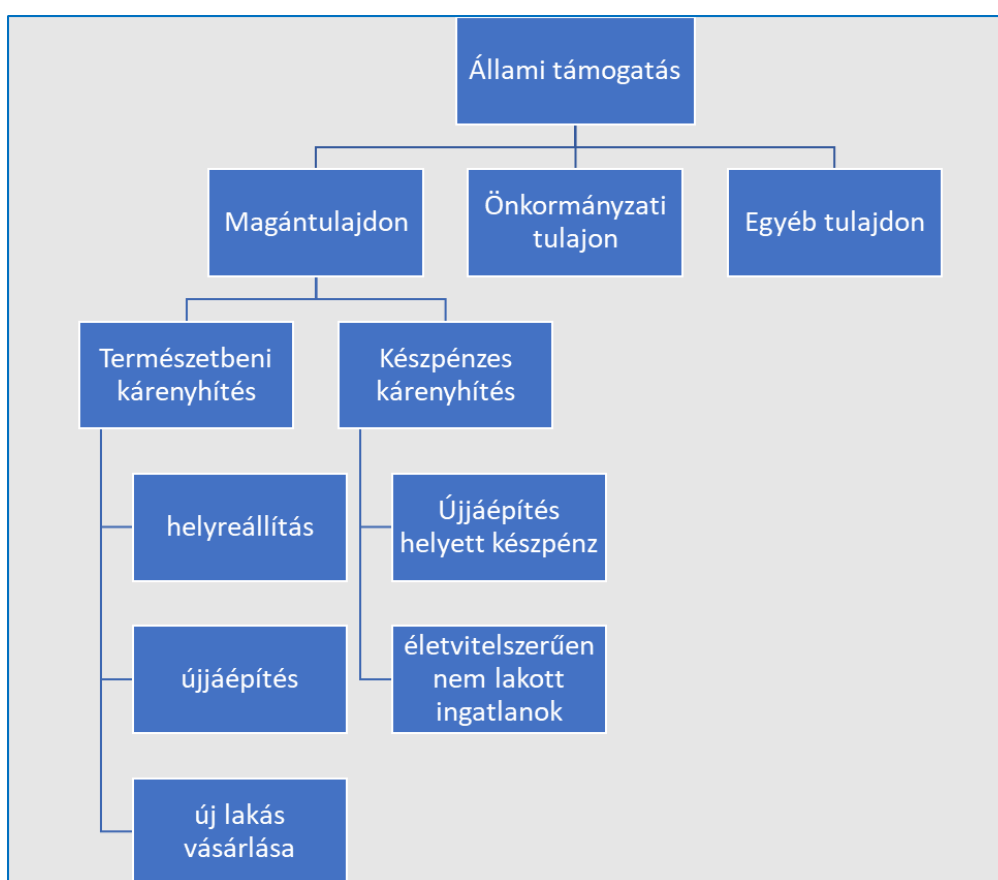
A magántulajdonban lévő ingatlanok kárenyhítési módjai

Az állami kárenyhítés többféle lehetőséget biztosított a károsultak részére, megkülönböztetett készpénzes és természetbeni kárenyhítést. A készpénzes kárenyhítésnek is két csoportja volt: ahol a tulajdonosok az újjáépítést nem fogadták el az állam a lakóépület tényleges kárát térítette

meg és az életvitelszerűen nem lakott, lebontott ingatlanok esetében a tulajdonos a megsemmisült lakóingatlan értékének megfelelő összegű kárenyhítésben részesülhetett. [6]

A kifizetésre kerülő összeg hatóságilag megállapított kár volt. Mértékének megállapításában a megyei közigazgatási hivatalok ingatlanértékelésben jártas szakmai dolgozói vettek részt. A megsemmisült épületek tényleges műszaki állapotát, épülettartozékait, beépített ingóságát teljes körűen nem lehetett felmérni, ugyanis a földhivatali nyilvántartások sok esetben rendezetlenek voltak. A károsodott lakóépületekből 13 településen 148 lakóingatlant kártalanítottak készpénzzel.

Természetbeni kárenyhítésre is többféle lehetőség volt: a helyreállítás, amikor a nem életveszélyes ingatlan műszaki kijavítása lehetséges, az újjáépítés, amikor az életveszélyessé vált ingatlanok elbontása és állami költségvetésből való újjáépítése történt és új lakás vásárlása. A helyreállítás vagy újjáépítés választása nem önkényes alapon történt, hanem műszaki paraméterek segítségével szakemberek (statikusok) állapították meg azt, hogy mely épületet lehet és érdemes helyreállítani és melyet kell lebontani, azt követően újjáépíteni.

1. ábra: A tiszai árvízet követő helyreállítás, újjáépítés funkcióstruktúrája. Készítette: szerző

Az önkormányzati és egyházi tulajdonban lévő ingatlanok kárenyhítési módjai

Az önkormányzati tulajdonú ingatlanok károsodása esetében is a kárfelmérést követően összeállították a helyreállítandó és újjáépítendő épületek jegyzékét és megállapították a munkák ütemezését. Az önkormányzatoknak kötelezően ellátandó feladatai (pl. oktatás) ellátáshoz szükséges épületek rendbehozatala elsőbbséget élvezett.

Az egyházi és nemzeti kulturális örökség részét képező műemlékek helyreállítása vonatkozásában a Kormány felkérte a nemzeti kulturális örökség miniszterét a meghatározott kereten belül - a műemlékek helyreállításának, templomok renoválásának megszervezésére.

A kivitelezés 2001. év végén kezdődött meg és 2003. I. félévében fejeződött be. 31 településen 42 egyházi épületet, a műemléki épületek közül 4 településen 11 műemléki épületet állítottak helyre. A kárfelmérés tehát kijelölte az újjáépítés és helyreállítás kereteit, szétválasztotta a magán-, az egyházi-, az önkormányzati tulajdonban esett károkat, felmérte a károk mértékét és ezzel behatárolta a várható költségeket.[7]

A BEAVATKOZÁS TERÜLETEI	OBJEKTÍVEN IGAZOLHATÓ EREDMÉNYESSÉGI MUTATÓK	AZ ELLENŐRZÉS FORRÁSAI ÉS ESZKÖZEI	FELTÉTELEZÉSEK
Cél: Hatékony védekezési rendszer kiépítése a további árvízi károk megelőzésére	Hatás indikátorok Statisztikai adatok: az árvízről védett területek növekedése	KSH, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság statisztikái	
A károsultak lakhatási feltételeinek biztosítása, Az épületek helyreállítása, újjáépítése, a lakhatás megerősítése	Cél indikátorok 4693 fő lakhatási feltételeinek biztosítása korszerű anyagok felhasználásával készült lakóházakban	Mérés A Sz.-Sz.-B. Megyei Közigazgatási Hivatal statisztikái A Sz.-Sz.-B. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság statisztikái Havi jelentések Záró jelentés Ellenőrzések	Költségvetési források felhasználásával korszerű árvízvédekezési rendszer kialakítása Gátfejlesztési program megvalósítása Az „új Vásárhelyi terv” a Tisza nagyvízi rendszere korszerűsítési koncepció megvalósítása Magyarország általános gazdasági helyzete javul. Stabil gazdasági, társadalmi környezet.
Várt eredmények: Az árvízvédelmi szempontoknak megfelelően és műszakilag megerősített módon újjáépített és helyreállított lakóházak, gátak, vízi létesítmények, utak, hidak, önkormányzati-, egyházi-, műemléki épületek	Eredmény indikátorok: Összesen 2811 épület és a gátak, vízi létesítmények, utak, hidak 100%-ának felépülése, a kivitelezési munkák befejezése 2584 db. személyi tulajdonú ingatlan, 128 db. önkormányzati épületet, 53 egyházi épület, 36 műemléki építmény és 10 szociális intézmény helyreállítása, újjáépítése	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság pénzügyi kimutatásai, Összesítő kimutatások, Számlák	A környezet nem változik jelentősen a felmért állapothoz képest Az állami szervek és a konzorcium hatékony együttműködése
Tevékenységek: Kárfelmérés A károsultakkal szerződéses jogviszony kialakítása Külső cégek, vállalkozók bevonása Kivitelezés Épületek újjáépítésének, helyreállításának végrehajtása Elszámolás	Erőforrások, eszközök: Tárgyi infrastruktúra, számítógép, kivitelezési eszközök Állami, önkormányzati szervek munkatársai	Források: Emberi erőforrás Kárfelmérő adatlapok Szakmai beszámolók Átadás-átvételi jegyzőkönyvek Gépkönyvek Műbizonylatok Teljesítésgazdálkodások Építési napló Pénzügyi jelentések	A külső vállalkozók általi kivitelezési munkák elvégzése a kivitelezés szakmai hátterének folyamatos biztosítása a szakmai szervek részéről. Az állami szervek munkatársainak hatékony közreműködése Finanszírozás folyamatossága

2. ábra: A tiszai árvízvet követő helyreállítás, újjáépítés logikai keretmátrixa. Készítette: Szerző

A 2001. évi beregi árvízvet követően az érintett térségben keletkezett károk helyreállítása és újjáépítése, a helyreállítási és újjáépítési folyamatok eredménye során normalizálódott. Az állami támogatás az újjáépítendő és a helyreállítandó épületek, az utak, hidak, vízi létesítmények, gátak állami forrásból történő felépítésében/rekonstrukciójában, erdőtelepítésben, takarmányosztásban, területfejlesztésben, közműfejlesztésben nyilvánult meg. Ez nagyszabású együttműködést jelentett mind az állami szervek számára, mind a vállalkozóknak, mind a károsultaknak.[8]

Az állam létrehozta a Helyreállítási és Újjáépítési Tárcaközi Bizottságot, amelynek az elnöke az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója volt és a HUB-on keresztül kezelte a tiszai árvíz okozta problémákat a mentéstől a helyreállításig, újjáépítésig, bevonva a megyei közigazgatási hivatalokat, szakmai kamarákat, vállalkozókat is. Ilyen széles rétegeket egyszerre megmozgató feladat ritka Magyarországon.

A Kormány teljes egészében finanszírozta az árvízi védekezés költségeit. Széles körűen gondoskodtak az árvíz kárt szenvedettekről, a kitelepítettek elszállásolásáról, étkeztetéséről és utazási kedvezményeiről. Fedezték a költségvetésből a lakhatási feltételek visszaállítását, az elpusztult vagy megrongálódott lakásoknak legalább a veszélyhelyzet bekövetkeztét megelőző minőség- és komfortfokozat szerinti újjáépítését, az önkormányzati kötelező feladatok ellátásához szükséges épületek, utak, hidak, egyéb műtárgyak helyreállítását.[9][10]

Összefoglalás és következtetés

A központi szervezésben lezajlott helyreállítás, újjáépítés végrehajtása összességében eredményesnek mondható, a rehabilitációs folyamatok eredményeképpen normalizálódott a kistérség élete. A lakhatás alapvető feltételei megvalósultak, az intézmények folytatni tudták tevékenységüket, azonban továbbra is számolhatunk katasztrófa mértékű hatásokkal, így az elkövetkezendő időben is keletkezhetnek olyan tömeges károk, amelyek szükségessé teszik az állami szerepvállalást. A központi szervezésű helyreállításokba bevont tervezők és kivitelező cégek a katasztrófákkal szemben rugalmasabb épületeket építettek, tehát a mai kor építészeti követelményeit, technológiáit és építőanyag tulajdonságait szembeállítva a hazai épületek általánosan gyenge állapotával jobb eredmény mutatható ki.

A helyreállítást és újjáépítést 2001-ben nem lehetett projektként kezelni, mivel a veszélyhelyzet kihirdetése olyan intézkedéseket követelt meg, amelyek nem illeszthetők a klasszikus értelemben vett projekt fogalmába, azonban a beruházási projekt megvalósításának projektciklusához hasonlóan zajlott le a végrehajtás. A végrehajtás elsődleges célja károsult épületek újjáépítése és helyreállítása volt prioritási sorrend felállításával. Először a fedél nélkül maradt magánszemélyek lakhatását kellett megoldani, amit a lakható, de károsodott épületek és az önkormányzatok kötelező feladatainak ellátásához szükséges épületek rendbetétele követett.

Irodalomjegyzék

- [1] Ambrusz J., „The Hungarian System of Reconstruction and Recovery Tasks Following Natural Disasters,” in *Pozsony: NISPAcee*, Budapest, 2014.
- [2] Ambrusz J - Muhoray Á.: „A 2001. évi beregi árvíz következményeinek felszámolása, a kistérség rehabilitációjának megszervezése.” Védelemtudomány. katasztrófavédelmi online tudományos folyóirat:(1) pp. 108-125.) ISSN 2498-6194, 2016.
- [3] Dennis Lock: Projektmenedzsment, Panem könyvkiadó, Budapest, 1998.
- [4] Görög Mihály: Általános projektmenedzsment, Aula Kiadó, Budapest, 1996. 26.-27.oldal
- [5] Peter Hobbes: Projektmenedzsment, Scholar kiadó, 2000
- [6] Kiss Alida: A 2001-es beregi árvíz – hatások az épített környezetre. Agrártudományi Közlemények – Acta Agraria Debreceniensis 52: pp. 99-106
- [7] Bekő L, Kiss A, Tomor T, Nagyné Demeter D: A 2001-es beregi árvíz- társadalmi hatások. Acta Carolus Robertus: Károly Róbert Főiskola Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Tudományos Közleményei 1(2) pp.19-33. (2011)

- [8] Kertai I, Vincze Z.: A 2001. évi árvíz utáni helyreállítási munkák tervezése. In: Szlávik Lajos (szerk.): Elemző és módszertani tanulmányok az 1998–2001. év ár- és belvizekről. Országos Vízügyi Főigazgatóság, Budapest, 2003 [Vízügyi Közlemények Különszám IV.]
- [9] Mányi István: Újratervezés, katasztrófák utáni újjáépítések Magyarországon és a nagyvilágban. Nemzetközi építészeti konferencia Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
- [10] Katasztrófavédelem 2001., kiadó: BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója, 2002.